

הלכות הדרף היומי

מסכת חולין

תוכן עניינים

- א. הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל וקסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא והניחום כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית 1
- ב. ירק הנאנד משיאנד 4..... 4
- ג. ודלמא עישר עליהם ממקום אחר לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף..... 4
- ד. הלוקח לזרע ולבהמה וקמח לעורות ושמן לנר ושמן לסוך בו את הכלים פטור מהדמאי 7..... 7
- ה. אבל לקחן מתחלה לאדם ונמלך עליהם לבהמה חייב לעשר ... הרי זה לא יתן לא לפני בהמתו ולא לפני בהמת חברו אלא אם כן עישר 9..... 9
- ו. דהוו קיימין ביה כודנייתא חוורתא אמר מלאך המות בביתו של זה ואני אסעוד אצלו..... 9
- ז. מזבנינא להו אמר ליה ולפני עור לא תתן מכשול..... 11
- ח. מפקרנא להו מפשת היוקא..... 12
- ט. מימיו לא בצע על פרוסה שאינה שלו ומיום שעמד על דעתו לא נהנה מסעודת אביו..... 13

דף ז.

**א. הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל
וקסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד
לבא והניחום כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית**

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת חולין

כבר התבאר במסכת חגיגה דף ג: ובמכות דף יט. ובשבועות דף טז. ובזבחים דף פ. ולעיל דף ו: שכל שהחזיקו עולי מצרים¹ בזמן יהושע בן נון ולאחריו בכיבוש ארץ ישראל בימי הזקנים והשופטים, ונתקדש קדושה ראשונה² כיון שגלו בחורבן בית ראשון³ בטלו קדושתן, ונפטרו מכל מצוות התלויות בארץ, שקדושה ראשונה לפי שהיתה מפני הכיבוש בלבד⁴, קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבוא.

כיון שעלו בני הגולה והחזיקו במקצת הארץ⁵, קדשוה קדושה שנייה העומדת לעולם לשעתה ולעתיד לבוא, והניחו אותם המקומות שהחזיקו בהם עולי מצרים ולא החזיקו בהם עולי בבל כשהיו, ולא פטרום מן התרומה והמעשרות כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית, ורבינו הקדוש התיר בית שאן מאותם המקומות שלא החזיקו בהם עולי בבל והוא נמנה על אשקלון ופטרה מן המעשרות.

וכתב הרמב"ם למה אני אומר⁶ בקדושת שאר א"י לענין שביעית ומעשרות וכיוצא בהן לא קדשה לעתיד לבוא ובקדושת המקדש וירושלים קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא, לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה, והרי הוא אומר והשמותי את מקדשיכם ואמרו חכמים אף על פי ששוממין בקדושתן הן עומדים, אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כבוש רבים⁷, וכיון שנלקחה הארץ מידיהם בטל הכבוש ונפטרה מן התורה ממעשרות ומשביעית שהרי אינה מן ארץ ישראל, וכיון שעלה עזרא וקדשה לא קדשה בכיבוש אלא בחוקה

¹ רמב"ם הלכות תרומות פרק א הלכה ה

² שלפני הכיבוש והחילוק עדיין לא נתקדשה א"י לחיוב מצות התלויות בארץ אבל אחר החילוק נתקדשה הארץ.

³ אף שגלו מישראל בימי יכני כמפורש במלכים מ"מ אכתי הארץ נשארה בידיהם אבל אחר החורבן אף שהפקיד את גדלי' בן אחיקם לא הי' אלא פקיד בעלמא והארץ הי' של נבוכדנצר.

⁴ ללא קידוש בפה אלא רק בכיבוש. חזו"א שביעית ג א

⁵ לרש"י כבשו מקצת כדי שיהי מקום לעניים לסמוך עליו בשנת השמיטה, אבל דעת הרמב"ם שהניהום ולא פטרום מתרו"מ וצ"ל שלא יכלו להתיישב בכולה וכן מבואר בחזו"א שביעית סי' ג' סקב"ד וכ"כ כסף משנה בשם הרשב"א ע"ש ואף על גב דבב"מ כ"ח א' מפורש שהתיישבו בכולה מ"מ ע"כ נשארו ערים רבים שלא יכלו להתיישב שם כי כל הקהל לא הי' רק ארבע רבוא.

⁶ רמב"ם הלכות בית הבחירה פרקו הלכה טז

⁷ כלומר שלא היה קידוש בפה כנזכר אולם דעת המאירי מגילה י. וכ"כ הטורי אבן שם ומובא ג"כ בחזו"א ערלה סי' א' סקי"א שקידשו בפה ואמרו הרי זה קדוש והחזיקו בה בתורת ארץ ישראל גם בבית ראשון, והא דלא קידשה לעת"ל מקרא ילפי לה ביבמות פ"ב ב' ורש"י בשבועות ט"ז א' כתב שלא ידע במה נתקדשו ועי' תוס' ערכין ל"ב ב' ד"ה וקדשו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

שהחזיקו בה, ולפיכך כל מקום שהחזיקו בה עולי בבל ונתקדש בקדושת עזרא השנייה הוא מקודש היום, ואף על פי שנלקח הארץ ממנו והייב בשביעית ובמעשרות. שהרי הוא הקדש בפה שאינו בטל⁸.

ויש חולקין⁹ שאף קדושת ירושלים והמקדש לא קידשה לעתיד להא וקדושם בטילה שמגלינו מארצינו.

י"א¹⁰ שתרומות ומעשרות בזה¹¹ מדרבנן ואפי' בבית שני היה מדרבנן משום שלא היו רוב יושביה עליה וכן לענין שביעית אבל לענין כלאים וביכורים וספק ערלה נשאר מן התורה גם בזה¹². ומקצת ראשונים¹³ חולקים וס"ל שדין שצריך רוב יושביה עליה לא נאמר רק לענין חלה, דהיא דרבנן בזמן הזה, אבל לענין תרו"מ א"צ רוב יושביה עליה ובבית שני הי' באמת מה"ת אבל בזה¹⁴ בטלה קדושת הארץ לגמרי גם לענין תרו"מ וכלאים וכל דבר¹⁵. ויש מקצת ראשונים שכתבו דבאמת בזה¹⁶ גם תרו"מ מה"ת אבל לא נהגו כן¹⁷

⁸ חזו"א שם סקמ"ו ליישב קושיית הכ"מ שם

⁹ ראב"ד שם ורמב"ן שבועות ט"ז א' ותשובות רי"ד סי' י"א

¹⁰ רמב"ם תרומות שם הכ"ז

¹¹ חזו"א שביעית סי' ג' סקמ"ט

¹² הרשב"א בשבועות ט"ז א' וביבמות דף פ"ב ובסוף פסקי חלה ובמשמרת הבית בית ד' ריש שער ב' וכ"פ הריצב"א באו"ז ריש ה' חלה וסה"ת בה' א"י וכן הסכים המאירי ביבמות פ"א א' ע"ש

¹³ הראב"ד בהשגות בסוף הפרק ובפ"כ מאי"ב ה"ג והר"א אב"ד מובא ברשב"א יבמות פ"ב ב' והכו"פ פ"ה והטור יו"ד סי' של"א בשם הר"י וכ"ד הרמב"ן בס' הזכות גיטין ל"ו וכ"כ המרדכי בה' א"י בשם היראים וכ"ד ה' א"י להטור ה' חלה סי' י' [רק שכתב דוקא אם תהי' עיר א' בא"י מיוחדת לדירת ישראל והשדות מיוחדות לישראל ולא יהי' עליהן אימת גוי שיוכל לגרשם ממנה] והמאירי ביבמות פ"א א' ע"ש וכן משמע מדבריו בפסחים מ"ד שכ' תרומה בזה¹⁴ שאינה במקומות הרחוקים אלא מד"ס ומשמע דהמקומות שחזין לא"י קורא מקומות הרחוקים אלמא דבא"י מה"ת אבל במגילה י' ובמכות י"ט ובשבועות ט"ז דעתו דבטלה קדושת הארץ ובכתובות כ"ה סתם כדעת רבנו ומש"כ החרדים שכ"ד גאון ורבנו יוסף טוב עלם והר"ר מתת' והרב בעל העזר והר"ר אליעזר מהור קדש לכאן כתב כן ע"פ הכו"פ פ"ג ופ"ה ולכאן אין מדבריהם ראוי' ע"ש וצ"ע. דרך אמונה ציון ההלכה תרומות ה' צד

¹⁴ רמ"א יו"ד ר"ם של"א וכונתו לענין ספקות וכה"ג כמש"כ בחזו"א שביעית סי' ו' סקמ"ג וכן פסק הריצב"א ביבמות פ"ב ב' ובפסחים מ"ג ובגדה מ"ו דתרומה בזה¹⁵ דרבנן וכן האו"ז בס' רי"ג בשם הריצב"א וכן בארחות חיים סוף ה' חלה בשם הר"ר אשר וכן הסכים המ"מ בפ"כ מאי"ב ה"ג והסמ"ג סוף מ"ע קל"ג בשם הר"י ע"ש [אבל בל"ת רנ"ח כתב דהוא מה"ת] ובתשובות ר"ב אשכנזי בריש סי' א' הביא כן גם בשם תלמיד הרמב"ן והר"ר מודרוס הלוי וכן בביאור הגר"א יו"ד שם סקמ"ו בליקוט נראה דעתו כדעת רבנו ועיי' בתשו' רב"צ אשכנזי סי' א' שהביא שדעת רוב הראשונים דבזה¹⁶ דרבנן וכן מסיק בעה"ש, ובחזו"א שביעית סי' כ' בליקוט שבסוף הסי' ד"ה וכן הטור כ' דהדין אין מוכרע ומ"מ נקט להלכה בכמה מקומות דהוא דרבנן וכ"כ בשביעית סי' ט' סקמ"ח שאנו סומכין על הפוסקים דבזה¹⁷ תרומה דרבנן וכן פסק בקונטרסו סי' ג' אות א' ועיי' בשע"צ שכ' דגם לדעת רבנו דבזה¹⁸ דרבנן מ"מ דינו כשל תורה ממש לכל ספקותיה דאולי' לחומרא חזין מלענין תערובות וכ"כ בארץ חפץ והוא עפ"ד המל"מ בפ"ז הי"ז אבל דעת החזו"א בשביעית סי' ו' סקמ"ג אינו כן. שם צה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

וכל האמור אינו אלא לענין קדושת הארץ לענין מצוותיה ודיניה¹⁵, אבל לענין מעלת ישיבת א"י לא בטלה הקדושה, וכן לענין סמיכה אפשר לסמוך שם אף שאין סומכין בחו"ל דדינה כא"י לזה.

ב. ירק הנאגד משיאגד

כבר התבאר במסכת ר"ה דף יב. שפירות¹⁶ קטניות וירקות ותבואה שעדיין לא נגמרה מלאכתן מותר לאכול מהן ללא הפרשת תרומות ומעשרות אכילת עראי, עד שתגמר מלאכתן, ואם מכניסם לביתו עד שיראו פני הבית

ובכלל גמר מלאכה¹⁷ משיאגוד את הירק שדרכו להאגד, ויאגוד כל האגודות שדעתו לאוגדן עתה, ואף שהן ע"ג קרקע ודעתו להניחן בכלי, נגמרו באגודתן אף שלא נתנן בכלי עדיין. אבל אם נתנן בכלי לפני שאגדן, לא נגמר מלאכתו עדיין כיון שדעתו לאגדן.

אם אינו אוגד, משימלא את הכלי, אם אינו ממלא כגון בכפר קטן שאין כלי נמכר בו ביום, או שדעתו למלאות כמה כלים, הרי זה אוכל עראי עד שילקט כל צרכו עכשיו בלקיטה זו, ואם אין מאגד ואין נותן בכלי כלל, כשמלקט כל צרכו זהו גרנו.

אם דעתו למלאות ב' כלים לא נגמרה מלאכתו עד שימלא שניהן.

ג. ודלמא עישר עליהם ממקום אחר לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף

¹⁵ חזו"א שביעית סי' נ' סק"ט וכן בזה"ז אפי' להסוברים דבטלה קדושת הארץ וכ"ה בתשב"ץ ח"ג סי' ר' ע"ש וכ"כ הרמב"ן ריש גיטין בהשמטות והריטב"א שם ובכו"פ פ"י

¹⁶ רמב"ם ודרך אמונה הלכות מעשר פרק ג הלכה א

¹⁷ רמב"ם ודרל אמונה שם הלכה ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת חולין

אין תורמין¹⁸ תרומה גדולה אלא¹⁹ מן המוקף, פי' סמוך דהיינו שהתרומה תהא סמוכה להשיריים²⁰. וא"צ שהוא יעמוד בצד הפירות ואפי' התורם נמצא במקום רחוק וקורא שם²¹. ואפי' בתרומת ירק²² צריך מן המוקף. ואפי' בזה"ז שנותנין משהו לתרומה צריך מוקף²³. ואם הפריש שלא מן המוקף

¹⁸ רמב"ם הלכות תרומות פרק ג הלכה יז

¹⁹ ודעת הרבה ראשונים (ר"י ור"ח בתוס' יבמות צ"ג ב' ותוס' ביצה י"ג ב' והר"ש בבכורים פ"ב מ"ה וברפ"ב תרומות והרשב"א בגיטין ל' ב' ובתשובותיו ח"א סי' קכ"ז ותוס' רי"ד בב"ק קמ"ו ב' וח"י הר"ן גיטין ל' ב' ותוס' הרא"ש בסוטה ל' ב' גיטין ל' ב' חולין ז' א' וכ"נ דעת הריטב"א בגיטין ל' ב' ובמסקנתו בב"מ ל"ח א' ע"ש והרמב"ן בגיטין הביא דעת רש"י ואח"כ כ' א"נ תרו"ג מה"ת צריך מוקף וכ"נ דעת ר"ת בס' הישר חלק התשובות סי' ד' אות ב') דדין מוקף הוא מה"ת דילפי' לה בספרי מדכתיב ממנו מן המחובר וכ"נ דעת רבנו וכ"ד הגר"א ביו"ד סי' של"א סק"ע. ומקצת ראשונים (ודעת רש"י בגיטין ל' ב' שהששו שמא אינו בעין כמש"כ התוס' שם והרמב"ן שם ל"א א' ושאר הראשונים אמנם הר"ש בבכורים פ"ב מ"ה כתב דרש"י לא כתב כן אלא על תרומ"ע וכ"נ ברש"י סוטה ל' ב' שכו' דמוקף נפקא לן מקרא בספרי אבל רש"י בחולין ז' א' כ' דמוקף אינה אלא גזרה שמא אינה בעין ושם מיירי בתרו"ג לפירש"י וכ"נ דעת הראב"ד בסמוך ה"כ דמוקף מדרבנן וכ"כ הריטב"א בב"מ ל"ח א' בשם מורו (אבל הוא עצמו לא ס"ל כן כנ"ל) וכ"נ בריטב"א נדה ז' א' וכ"ד המאירי בגיטין ל' ב' חולין ז' א' דמוקף מדרבנן שמא נאבד ובפי' המיוחס לרש"י נדרים מ"ד ב' כ' שעם אחר ע"ש והש"ך ביו"ד סי' של"א סקמ"ט ג' העתיק רק דעת הראב"ד וכבר תמהו עליו ס"ל דהוא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא, ולכו"ע התורם שלא מן המוקף עובר באיסור כמש"כ ריטב"א עירובין ל' ב' ולכן בת"ח אין חוששין שעשה שלא מן המוקף אבל בע"ה חוששין כמש"כ התוס' בגיטין ל' ב' בשם י"מ והר"ש סוף טבוי' והמאירי גיטין שם ולא כדמשמע בחינוך מצוה תקי' שאין בזה איסור, וחלת חו"ל ב טור יו"ד סי' של"א: שמותר להפריש שלא מן המוקף ואזיל בשיטת אביו הרא"ש שכ' שם גבי חלה שא"צ מוקף משום שאוכל והולך ואח"כ מפריש כמש"כ הבי"י בשמו שם ר"ס שכ"ג וכ"ד התוס' בבכורות כ"ז א' ד"ה אוכל והרמב"ן בסוף ה' חלה, אבל לפמש"כ הרמ"א ביו"ד שם בשם סמ"ק וכל בו דגם שם צריך שיהא עכ"פ קודם האכילה מוקף א"כ גם כאן צריך כך. ובירו' חלה פ"ד ה"ג לפי הגר"א ורש"ם וכ"נ מדברי רבנו ספ"ז מבכורים שפירות שספק אם הופרש מהן תרומה מותר להפריש שלא מן המוקף. אבל הר"ש בחלה פ"ד מ"ז פ"י דדוקא כשתרם מדמאי על הודאי וחוזר ותורם הקילו לתרום שלא מן המוקף משום דאוקי טבל אחזקתו ואמר' דמדינא כבר חלה התרומה הראשונה.

²⁰ כ"פ רש"י וכל המפ' אמנם כבר העיר בס' עלה יונה וכ"כ בתשו' דבר שמואל סי' רנ"א דמפ"י רבנו פ"ד תרומות מ"ג וספ"ק דחלה נראה דמפרש מוקף בתוך היקף א' דהיינו בתוך מחיצה א' וכ"נ בפ"י ר"ח עירובין ל' ב' ובערוך ערך קף ב'.

²¹ ריטב"א קדושין כ"ו ב' וכן במאירי שם ובריטב"א החדשות ב"מ י"א א' (ובמאירי שם הביא ב' דעות) אבל בשיטה לא נודע למי בקדושין שם משמע שגם זה נקרא שלא מן המוקף ועי' בחזו"א דמאי סי' ט' סק"ג דלא קי"ל כן.

²² שעשה"מ וכדמוכה בחולין ז' א' ועיין צה"ל שם רסט שכתב ראיתי בביאור הגר"א בתוספתא סוף טבוי' שכ' דדוקא יין ושמן שתרומתו מה"ת צריך מוקף ולא שאר הפירות ונראה שהגר"א לא כתבו אלא על תוספתא זו אבל תוספתא תרומות וסוגיא דחולין בודאי לא ס"ל כן וכן בעירובין ל"ב א' אמר' גבי תאנים דבעי מוקף ובודאי דלא קי"ל כתוספתא זו.

²³ דגמ"ר יו"ד סי' של"א בש"ך סקמ"ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

תרומתו תרומה²⁴. וכבר התבאר במסכת גיטין דף ל. שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף.

ו"א שתרומת מעשר²⁵ מפרישין אותו שלא מן המוקף שנאמר (במדבר יח פסוק כו – כח) פי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם והרמתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר, מכל מעשרתיכם אשר תקחו מאת בני ישראל ונתתם ממנו את תרומת ה' והכי משמע קרא מכל מעשרותיכם שיש לכם אפי' בכמה מדינות תרמו תרומה ממקום א' על הכל, אפילו מעשר אחד במדינה זו ומעשר אחד במדינה אחרת מפריש תרומה מאחד על הכל, ות"ח אין תורמין אלא מן המוקף²⁶ ואפילו תרומת מעשר. וי"א²⁷ שמדרבנן אסור להפריש גם תרומ"ע שלא מן המוקף וגם תרומ"ע של מעשר ירק דרבנן צריך מוקף²⁸. וביין ושמן יש מתירין כדי שלא ידמע²⁹. וי"א³⁰ שהלוי אסור לו להפריש שלא מן המוקף מדרבנן, שגזרו שמא ישכח ויעשה את התרום תרומ"ע למקום אחר, אבל הישראל התורם תרומ"ע מותר לו להפריש שלא מן המוקף.

וי"א וכן דעת רוב הראשונים³¹ דבתרומ"ע כיון שאינו אלא מדרבנן לא אסרו אלא מפני חשש שמא אינו ברשותו, ולפיכך אם שתיהן ברשותו אין לחוש למוקף אבל אם אחד אינו ברשותו אסור שמא אינו בעין.

²⁴ עיין דרך אמונה שם קמו שכתבו הרבה ראשונים דלכבוד שבת וי"ט מותר לתרום שלא מן המוקף כגון שיש לו מעט פירות כאן וצריך לאכלם בשבת וי"ט יכול להפריש עליהן ממקום אחר וכן אם נתאחרו להביא לו הפירות בע"ש וי"ט ומתיירא שיביאו לו מאוחר וכבר יהי' אסור להפריש אזי יכול להקדים להפריש מפירות שבביתו על אלו ודוקא אם צריך לאכל בשבת וי"ט מאותן פירות התירו ולא התירו לתרום שלא מן המוקף לצורך מצוה אחרת אלא לכבוד שבת וי"ט או במקום שיכול לצאת תקלה על ידו אם לא יפריש כמש"כ רבנו לקמן פ"י ממעשר ה"י וי"א דבכל שעת הדחק מותר להפריש שלא מן המוקף:

²⁵ רמב"ם שם הלכה ב

²⁶ משמע שאין בזה איסור אלא מצוה מן המובהר לתרום אפי' תרומ"ע מן המוקף. ש"ך יו"ד סי' של"א סקמ"ח.

²⁷ תוס' גיטין ל' ב' ביצה י"ג ב' ובתוס' ר"פ שם והיא דעת ר"ת ומוכח ג"כ בר"ש ביכורים פ"ב מ"ה וכ"ד הרא"ש בבכורים שם ובתוספותיו גיטין ל' ב' ב"מ ל"ח א' וכ"נ מסקנת הריטב"א בב"מ ל"ח א' ע"ש וכ"ה דעת רש"י שם בניטין.

²⁸ כן מוכח בחולין ז' א' לפי ר"ת והעומדים בשיטתו דמוקי לה בדמאי שאין בה אלא תרומ"ע ושם מיירי בירק ועיי' מל"מ לעיל הי"ז ובשעה"מ שם ובתרומ"ע של דמאי י"א שצריך וי"א שאין צריך עיין צה"ל שם שסו שסו

²⁹ ר"ש סוף טבוי

³⁰ ראב"ד כאן

³¹ ר"ש ביכורים פ"ב מ"ה לפי רש"י וסוף טבוי ע"ש ורמזה ג"כ בתרומות פ"ב מ"ב והרמב"ן בניטין ל"א א' בתי בתרא וכ"כ הריטב"א החדשות בב"מ ל"ח א' בשם הרמב"ן ומורו וכ"כ הרשב"א בתשו' ח"א סי' ר"צ

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת חולין

ובמעשר בין מעשר ראשון בין מעשר שני ומעשר עני³², ו"א³³ שמעשרין ממקום זה על מקום אחר ומפירות מקום זה על פירות מקום אחר ואף על פי שאינן לפניו כלל, ואינו צריך לעשר מן המוקף, ואפי' ת"ח כאן אין צריך³⁴. ודעת הרבה ראשונים³⁵ דגם מעשר ומע"ש צריך מן המוקף מדרבנן שמא אינן קיימות. וי"א³⁶ שרק אם אינן ברשותו צריך מוקף.

דף ז:

ד. הלוקח לזרע ולבהמה וקמח לעורות ושמן לנר ושמן לסוד בו את הנלים פטור מהדמאי

כבר התבאר במסכת יומא דף ט. וסוטה דף מח. ולעיל דף ו: שבימי יוחנן כהן גדול³⁷ שהיה כהן גדול אחר שמעון הצדיק גזרו שלא יהא נאמן על המעשרות אלא אנשים נאמנים, אבל עמי הארץ פירותיהן ספק ואין נאמנין לומר מעושרין הן ואפי' אומר בהדיא מעושרין הן, וזהו הנקרא דמאי.

(אבל בחי' בנימין כ' כהתו' שם) וכ"כ הריטב"א בנימין ל' ב' ובריטב"א החדשות שם ובדרף ל"א א' וכ"כ בחי' הר"ן בנימין שם (ודעתו דגם בהפקידו ביד אחר מותר ורק כשאחר א"ל שיש לו בידו היישי' שמא אינו בעין) וכן במאירי גימין ל' ב' (וכ' שם שאין נראה דעת הרמב"ם שמחלק בין ת"ח לע"ה אבל בב"מ ל"ח א' כתב שהעיקר כהרמב"ם וכן בב"מ מ"ט א' כ' דתרומו"ע נישלת אפי' היא במדינה אחרת) ובי"ד סי' של"א סכ"ד הביא הרמ"א רק דעת רבנו וע"ש בביאור הגר"א שצ"י לדברי התוס'.

³² גי' הגר"א בתוספתא דמע"ש פ"ב ה"ט חומר בתרומה משא"כ במע"ש שהתרומה אינה נישלת אלא מן המוקף משא"כ במע"ש ופשוט דה"ה במ"ע ועי' בתוספתא דביכורים פ"א ה"ט וצ"ע"ק.

³³ רמב"ם הלכות מעשר פרק א הלכה ו

³⁴ ביאור הגר"א בי"ד סי' של"א ס"ק קי"ח ועי' בכ"מ כאן דמשמע דמשהו מעשר' לתרומו"ע וצ"ע.

³⁵ [הריטב"א בנדה ז' א' וכ"כ בריטב"א החדשות בכ"מ י"א ב' ד"ה עישור וכ"כ במאירי גימין י"א א' חולין ז' א' וכן מבואר בהדיא במאירי קדושין נ"א א' וכ"כ בר"ש פאה פ"ה מ"ב דמעשר צריך מוקף וכ"ד התוס' רי"ד ב"ק קט"ו ב' דכל המעשרות צריכין מוקף מדרבנן (אלא שדעתו דאם הם ברשותו סגי) ועיין צה"ל שם סו שכתב שנראה דכל הראשונים שהבאנו לעיל דס"ל דתרומו"ע בעי מוקף מדרבנן שמא אינן קיימות ס"ל ג"כ דשאר מעשרות צריך מוקף שאין שום טעם לחלק ביניהן.

³⁶ [סח] תוס' רי"ד ב"ק קט"ו:

³⁷ רמב"ם הלכות מעשר פרק ט הלכה א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

ואלו דברים³⁸ שלא גזרו עליהן בשעה שגזרו על הדמאי: הלוקח פירות לזריעה³⁹ בין דבר שזרעו כלה ובין דבר שאין זרעו כלה⁴⁰ או להאכיל לבהמה, לחיה ולעופות, או לגוי⁴¹, וכן למכור לגוי, קמח לעבד בהן עורות⁴², או למלונמא – רפואה⁴³ שנעשה מקמח או מלחם ותאנים וכה"ג ונותנה על הסמרטוט או לרטייה – חתיכת בגד⁴⁴ עם משחה ומניחין אותה על המכה וכורכין עלי' סמרטוט, שמן להדלקת הנר או לסוך בו את הכלים⁴⁵, ייץ⁴⁶ לקילור – רטייה⁴⁷ שנותנין⁴⁸ על העין⁴⁹, כל אלו פטורים מן הדמאי, וכיון שאמר לו ע"ה מתוקנין הם אינו צריך לעשר. ודוקא בא"ל מעושרין הם⁵⁰ אבל בסתמא אין פטורין, וכ"ש אם מצא פירות בשוק שאין פטורין.

³⁸ רמב"ם הלכות מעשר פרק יג הלכה יד

³⁹ יש כאן שני קולות דמותר לזרוע דמאי אף על גב דטבל ודאי אסור כנ"ל פ"ו ה"ג, ועוד דגידולי דמאי מותרין אפי' בדבר שאין זרעו כלה ובטבל כה"ג אסור. דר"א שם צ

⁴⁰ ר"ש בשם ירו'

⁴¹ דרך אמונה שם צב ובהו"א דמאי סי' ד' סק"ה וכ' שם מרן דליתנו לגוי הוי כהנאה של כילוי וצ"ע.

⁴² אבל בשל ודאי אסור דהוי הנאה של כילוי ואם עבר ונתן לתוכו עורות מותר ליתן לתוכו עורות אחרים שכבר נפסדו מאכילה. דרך אמונה שם צג

⁴³ רבנו בפיה"מ כלים פכ"ח מ"ג

⁴⁴ רבנו בפיה"מ פ"י דעירובין

⁴⁵ אין ג"מ בין שמן עכור לשמן צלול דכל אלו אינם אכילה אלא הנאה של כילוי ולכן הקילו בהן בדמאי.

⁴⁶ וכ"ז כשנותנה על הרטי' אבל הלוקח יין ושמן ליתן ע"ג הטטין חייב בדמאי שהסיכה כשתי' כמשי"כ רבנו בסמוך הט"ו כיון שנותנו לאלתר ע"ג גופו. חו"א שביעית סי' י"ד סק"י

⁴⁷ רש"י שבת עו:

⁴⁸ בשמונה אלו הטעם משום שאינם אכילה ואין איסורם גם בטבל גמור אלא משום הנאה של כילוי וכיון דאיסור הנאה של כילוי בטבל איסורו קל שאין בו לא מיתה ולא לאו רק איסורא בעלמא לא גזרו בזה על דמאי. חו"א דמאי סי' ד' סק"ד ורש"ם כ' הטעם בכל הני משום דמילתא דלא שכיחא הוא לא גזרו בו רבנן וצ"ע

⁴⁹ וברמב"ם שם הביא גם וחלת עם הארץ, והמדומע, והלקוח בכסף מעשר שני, ושירי המנחות, ותוספת הבכורים וטעם חמשת אלו האחרונים משום שיש בהם קדושה לא גזרו בהם דמאי. ועיי"ש בדרך אמונה.

⁵⁰ כן משמשע מדברי רבנו כמשי"כ בחו"א דמאי סי' ד' סק"ד וגם הרדב"ז נסתפק בזה ודעת המשנה ראשונה בדדוקא נקטי' רבנו ועי' בדברי ישראל וכ"ד העה"ש ומקדש דוד דמאי סק"ג ועיין דרך אמונה שם קד שכתב ואפשר דהלשון לאו דוקא וה"ה במכר הע"ה סתמא או מצא פירות אפי' במקום שרוב מוליכין לשוק דקי"ל דחייב בדמאי אם מגביהן לזרע או לבהמה וכה"ג פטור מדמאי ולא בא רבנו אלא לאפוקי אם א"ל הע"ה בהדיא שאינן מעושרין. מותר לאכול על שולחן אחד עם הע"ה אף על פי שפירותיו דמאי.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ג 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

ה. אבל לקחן מתחלה לאדם ונמלך עליהם לבהמה חייב לעשר

... הרי זה לא יתן לא לפני בהמתו ולא לפני בהמת חברו

אלא אם כן עישר

הלוקח פירות⁵¹ לאכילה כיון שכבר נתחייבו בדמאי שוב אין נפטריין, ולפיכך אף שנמלך עליהם לבהמה חייב לעשר דמאי וה"ז לא ימכרם לעכו"ם, וכן בכל אלו⁵² שהוזכרו לעיל צריך שיקחנו תחלה לשם זה ואז פטור אבל אם לקחו תחלה לאכילה ואח"כ נמלך חייב, ולא יאכילם לבהמה אפילו לבהמת אחרים⁵³ כגון שמוכר לחברו לבהמתו ואפי' ליתן לבהמת הפקר אסור דגם זה נחשב הנאה של כילוי⁵⁴, עד שיתקנם דמאי.

ואף אם נמלך⁵⁵ מפטור לפטור כגון שלקח לזרע ולבהמה, ונמלך למכרן לגוי פטור מדמאי. אבל הלוקח למכור לישראל חייב בדמאי שנחשב כלוקח ע"מ לאכול ולכן אף אם הלוקח השני לוקחן לזרע ולבהמה חייב בדמאי שכבר נתחייב.

ואם לקחו לבהמה או לזרע ונמלך לאדם חייב לעשר ואפי' אם אח"כ חזר ונמלך לבהמה⁵⁶.

מי שנפלוי⁵⁷ לו פירות בירושה או נתנו לו במתנה ואח"כ חשב לזרע ולבהמה ולמכירת גוי חייב בדמאי שכבר נתחייב. ואפשר⁵⁸ שאפי' אם מיד כשנפלו לו חשב לבהמה לא תועיל מחשבתו כיון שבכל ענין יקבלם אף אם אין לו צורך מיוחד עכשיו וצ"ע.

ו. דהו קיימין ביה כודנייתא חוזרתא אמר מלאך המות

בביתו של זה ואני אסעוד אצלו

⁵¹ שם הלכה טו

⁵² חזו"א דמאי סי' ד' סק"ד ח' וכ"כ בעה"ש

⁵³ חזו"א שם ה

⁵⁴ עיי' מ"ב סי' תמ"ח סקכ"ח

⁵⁵ חזו"א שם ה

⁵⁶ חזו"א שם סק"ד ה'

⁵⁷ שם ס"ק ו

⁵⁸ דרך אמונה שם קח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

כבר התבאר במסכת ב"ק דף מו. ודף טו: שממה שנאמר בפרשת כי תצא (דברים כב פסוק ח) וְלֹא תֵשִׂים דָּמִים בְּבֵיתְךָ הוֹזְהַרְנוּ מֵהֵנִיחַ הַמוֹקְשִׁים וְהַמְכַשׁוֹלוֹת בְּאַרְצוֹתֵינוּ וּבִבְתִינֵנוּ כְּדִי שֶׁלֹּא יָמוּתוּ בֵּהֶם בְּנֵי אָדָם⁵⁹.

וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות, מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה, ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאים לידי סכנה ביטל מצות עשה ועבר בלא תשים דמים⁶⁰.

ומשום כך אסור לגדל כלב רע⁶¹ או כל חיה רעה, אלא א"כ הוא אסור בשלשלאות של ברזל וקשור בהן, שאם לא כן כשאינו קשור הוא נובח ונושך ואשה שבאה לביתו, מפלת מיראתו⁶².

ובעל חי מתורבת שאין דרכו להזיק⁶³, מותר לגדלו ואפילו אם כשיזיק אין רפואה למכתו כגון פרידה לבנה. אולם מידת חסידות שלא להחזיקם בביתו.

ולפיכך בימינו מותר לגדל כלב שמירה כשצריכין לו ג"כ לשמור הבית, ואין צריך לקשרו. אולם אם הוא ידוע לכלב רע שיש לחוש שיזיק בני אדם, פשוט שאסור ג"כ לגדלו אלא א"כ הוא קשור בשלשלאות של ברזל.

⁵⁹ סה"מ לרמב"ם ל"ת רחצ

⁶⁰ שו"ע ונו"כ חו"מ תכז ח

⁶¹ שו"ע ונו"כ שם תפ ג

⁶² אך כשהוא קשור בשלשלאות של ברזל. דאז טעם שישוך וגם טעם שמנבה ומפילות הנשים מיראתו אין כאן, כיון דידועין שהוא קשור לא מתיראין ממנו ואינן מפילות.

⁶³ נראה לענ"ד ברור דהנך כודנייתא חיוורתא לא הוו כמו חיות המזיקות, דבאמת מטבעם אין דרכם להזיק כלל והם ראויים למלאכה ורגילים עם בני אדם כמו הסוס והחמור ואינם מזיקות כלל, אלא דלעולם גם כל הבהמות והחיות שאין מזיקות הרי לפעמים יוכלו לבעט ברגליהם או מכים אך המכה מתרפאת. אולם מכת פרדה לבנה אין המכה מתרפאת ... והא גם בחיות הטורפות קי"ל דיש להן תרבות ויש להן בעלים וכמבואר בסנהדרין (טו, ב) וע"ש בפרש"י דמותר לגדלן לפי שאדם יכול ללמדן שלא יזיקו, ע"ש. ועי' בגמ' ע"ו (טו, א) דארי תרבות מותר למכור אותו לעובד כוכבים דלית ביה נזק לרבים, ע"ש. ואף דמ"מ הרי יוכלו גם להמית מ"מ כיון דמלומדים שלא יזיקו שרי לגדלן ולמכרם לעובד כוכבים. ולפ"ז נראה ברור דגם הנך כודנייתא כיון דמטבעם אין דרכם להזיק כלל מותר להחזיק אותם למלאכה כשאר בהמות, אך מה שהקפיד ר"פ בן יאיר ואמר מלה"מ בביתו של זה ואני אסעוד אצלו נראה דהוה באמת רק למדת חסידות לאדם חשוב כרבינו הקדוש, והיינו דאף דלכל אדם שרי להחזיק אותם משום שאין דרכם להזיק כנ"ל מ"מ כיון דאם יארע שיכו אין תרופה למכתם לכך הוא ממדת חסידות שלא ימצאו כלל בבית, והיינו דקאמר ר"פ ב"י מלה"מ בביתו של זה והוא על דרך ההפלגה לאדם חשוב כרבינו הקדוש ועי' בב"ק (פ, א) לסטים מזויין בביתו של זה, ע"ש ובש"מ שם. שו"ת פרי יצחק חלק א סימן כד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

י"א⁶⁴ שכלב שאינו רע מותר לגדלו בכל גווני, ויש אוסרים⁶⁵. אולם על אף שאין לאסור מדין לא תשים דמים, אין⁶⁶ ללכת עם כלב בראש כל חוצות, מלבד במקום בו יש צורך גדול, כגון כלב נחיה לעיור וכדומה⁶⁷.

ז. מזבנינא להו אמר ליה ולפני עור לא תתן מכשול

אסור להכשיל שום אדם בעבירה⁶⁸ וזהו בכלל לאו זה דלפני עור לא תתן מכשול בין אם העובר מזיד בין אם הוא שוגג ואפילו הוא אנוס⁶⁹ וי"א⁷⁰ שאם העובר אנוס אינו עובר בלפני עור וכן לא יסבב ולא יסייע אחרים לידי שום עבירה

ואף המכשיל⁷¹ גוי⁷² בעבירה שהוא מצווה בה עובר על לאו זה⁷³.

ולכן על שאסור לאדם להחזיק בביתו אסור למוכרו לאחר.

⁶⁴ בהגהות מיימוניות פי"א מרוצח [סק"ג] כתב דדוקא כלב רע אסור אבל כלב שאינו רע מותר לגדל, וכן פסק הים של שלמה [שם פ"ו ס"ק מ"ה] ומביא ראיה מירושלמי [שם פ"ו ה"ז], בית יעקב שם

⁶⁶ ועוד וזה העיקר אצלי, במקומות הללו שהפקירות כך מצוי ויהדות כך נתרופפה, ורבים הם האנשים השחצנים ההולכין עם כלביהן בראש כל חוצות, אף שעפ"ד אפשר שאין זה בכלל מה שנאמר בסוף מרובה דלא יגדל את הכלב, והמגדל כלבים כמגדל הזירים, למה נפ"ג למיקם עלי' בארור, כיון שבש"ע חו"מ סי' ת"ט הגירסא לא יגדל כלב רע בתוך ביתו אלא א"כ קשור בשלשלאות, אכן מאן מפוס לידע אם זה הכלב אינו בסוג זה – והעיקר שאין זה רגש יהדות האמיתית להוליד עמו כלבים, רק האנשים השחצנים עושין כן. שו"ת חלקת יעקב אורח חיים סימן לד'

⁶⁷ ועיי"ש ואגר"מ או"ח א מה אם מותר להכנס עם כלב נחיה לבית הכנסת.

⁶⁸ עיין בקובץ שיעורים בביאורים על השב שמעתתא אות יג שהקשה למה לי לאו דלפני עור תיפ"ל שיש בו משום לאו דלא תאכילום שאסור להאכיל קטנים אסור ולכאורה ה"ה בגדול אמנם יעויין בפמ"ג או"ח סי' שמג במשבצות זהב ס"ק א ובאשל אברהם ס"ק ג והעלה שאין לאו דלא תאכילום על מאכיל גדול שאיסור זה הוא כדי שאם יאכילו קטן בידים ירגיל עצמו לאכול כשיגדיל וזה לא שייך בגדול

⁶⁹ אגרות משה יו"ד ח"א סי' ג

⁷⁰ בית יהודה (עייאש) ח"א יו"ד סי' יז שו"ת מחנה חיים ח"א סי' מו ועיין בה"ל סי' רס"ו סעי' א' ד"ה המורו בסוגריים דמשמע דאינו עובר אמנם אפשר דדוקא בדבר שאינו עובר ע"י מעשה בגופו כגון התם דע"י מעשה בהמתו יעבור וצל"ב

⁷¹ שו"ת הת"ס חו"מ סי' קפה

⁷² מוכח מסוגיא בב"מ צ' ע"א גבי אמירה לעכו"ם לסרס בהמה דלר' חידקא אסור משום לפנ"ע אע"ג דהעובר גוי ועיין שדי חמד מערכת ו כלל כו ס"ק כב שכתב שכן דעת רוב האחרונים שיש לפני עור במכשיל גוי אמנם דעת שו"ת פנ"י ח"א יו"ד סי' ג וח"ב אבהע"ז סי' מג שאינו אסור מדאורייתא אלא רק מדרבנן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

ולפיכך⁷⁴ אין מוכרין לעובד כוכבים ולא לישראל החשוד למכור להם ולא לישראל ליסטים דבר שיש בו נזק לרבים ובכלל זה גם דובים ואריות ובעלי חיים מזיקים. גמו שהתבאר במסכת ע"ז דף טז. וכל אלו אסורים משום שלא יסייעו לדבר עבירה שיבא להזיק בהם לישראל.

וכבר התבאר שם שבימינו⁷⁵ במקומות שאנו דרין ביניהם ודרכן לכרות עמנו ברית, מוכרין להן כל כלי זיין, ולא דוקא⁷⁶ כלי זיין אלא גם חיות דובין ואריות שהרי הם כלי זיין הניצרכים לשמור את העיר ואת יושביה והכל הוא לפי העת והמקום.

ואפילו במקומינו⁷⁷ פה אה"ק תובב"א שאין אנו שרוים בין הגוים מותר למכור למדינות הידידות לנו מכיון שברית ידידות זו איתם מגינה עלינו בעת שצריכים אנו לכך.

ח. מפקרנא להו מפשת הזקא

אסור לאדם⁷⁸ להפקיר דברים העלולים להזיק, ואם עשה כן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים.

⁷⁴ רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ט הלכה ח שו"ע ונו"כ קנא ה

⁷⁵ לבוש שם וש"ך יג והוא מהטור שם בשם ר"ת

⁷⁶ בכנה"ג בהגהות הטור אות ט"ו

⁷⁷ במאירי כאן כתב "שבימי רבותינו התירו למכור כלי זיין לפרסיים מפני שהיו שרויים בתוכם ומגינים עליהם, וכל שאדם חוסה בצילו ראוי לעזור כפי האפשר. ואף אנו באלו וכיוצא בהן (כלי זיין) אנו מתירים לעצמנו... מפני שכל מלאכת ישראל נעשית על ידם וכל שאנו נעזרים בהם באותם הדברים שאנו מוכרים להם מותר".

נמצא יסוד ההיתר כפול. א) שכל שאדם חוסה בצילו ראוי לעזור לו כפי האפשר. ב) שאנו נעזרים בהם באותם הדברים שאנו מוכרים להם. והתוס' (שם ד"ה לפרסאי) כתבו בפשיטות שגם אנו רשאים למכור עתה לעכו"ם כלי זיין מאותו טעם. ר"ל מהטעם שזכר בגמרא "דמגני עלן". ואף כי המדובר בהלכה הנ"ל הוא בהיות ישראל בגלות וחוסים בצל העמים אשר בקרבם חיו, אעפ"כ מיסוד ההיתר שם יש ללמוד גם לגבי היתר המכירה למדינת – ישראל. שכן יסוד ההיתר נעוץ בעובדא שקיימת ברית ידידות אתם ומגינים הם עלינו. מעתה ברור, שמדינת ישראל מוכרת נשק למדינות ידידותיות בלבד, ואין שום ספק שעושה זאת מתוך שיקולים בטחוניים, ומביאה בחשבון את התועלת שתצמח לנו מכך, ולכן פשוט שמותר. שו"ת עשה לך רב חלק א סימן יט ועיין מש"כ הגר"י גרשוני ז"ל בקובץ הדרום (כרך ל"ב ע' 199). מובא כאן בדף על הדף

⁷⁸ שו"ע ונו"כ חו"מ תיב ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

ט. מימיו לא בצע על פרוסה שאינה שלו ומיום שעמד על דעתו לא נהנה מסעודת אביו

כשהחכם אוכל⁷⁹ אין ראוי לו לאכול אלא בסעודה של מצוה בלבד כגון סעודת אירוסין ונישואין, והוא שיהיה תלמיד חכם שנשא בת תלמיד חכם, והצדיקים והחסידים הראשונים לא אכלו מסעודה שאינה שלהן⁸⁰.

⁷⁹ רמב"ם הלכות דעות פרק ה הלכה ב

⁸⁰ ובאבות דר"ג פרק ל"א איתא הוא ה"י אומר בזמן שאדם אוכל פת משלו דעתו מיושבת עליו, ואפילו אוכל אדם משל אביו ומשל אמו ומשל בניו אין דעתו מיושבת עליו ואין צריך לומר משל אחרים עיין שם, ובתנא דבי אליהו רבה פ' י"ח איתא מעיד אני עלי שמים וארץ שכל ת"ח שאוכל משלו ונהנה מיגיע כפו ואינו נהנה משל צבור כלל הרי הוא בכלל אשרי עכ"ד, ונראה דצריך להיות הרי הוא בכלל אשריך וטוב לך, שדרשו כן בברכות דף ח' ע"א דהנהנה מיגיעו כתיב אשריך וטוב לך, אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב. שערי דעה שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

